

УДК 338.24:339.1

*Маслій Олександра Анатоліївна,
кандидат економічних наук, доцент,*

Сагачко Єлизавета Олегівна

*Національний університет «Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка» (Україна)*

РОЗВИТОК РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Ринок цінних паперів відіграє важливу роль у залученні інвестицій та прискореному економічному зростанні, що є основою забезпечення економічної безпеки держави у довгостроковому періоді. Успішна євроінтеграція України, розвиток національної економіки неможливі без створення функціонуючого ринку цінних паперів для залучення іноземних інвестицій із міжнародних ринків капіталів.

Ринок цінних паперів – це особлива сфера ринкових відносин, де завдяки продажу цінних паперів здійснюється мобілізація фінансових ресурсів для задоволення інвестиційних потреб суб'єктів економічної діяльності. Ринок цінних паперів називають фондовим ринком, бо цінні папери, які обертаються на ньому, за своєю економічною суттю є відображенням певних фондів – матеріальних або грошових [1].

Для визначення ролі ринку цінних паперів у забезпеченні економічної безпеки держави [2] варто розуміти, що на фондовому ринку здійснюється емісія, купівля й продаж цінних паперів – документів, що посвідчують майнові та інші права (зобов'язальні відносини) його власника внаслідок вчинення одного чи декількох правочинів (емісії або видачі цінного папера), та мають грошовий вираз. До найпоширеніших цінних паперів, які обертаються на фондовому ринку належать: акції; облігації; казначейські зобов'язання України; інвестиційні

сертифікати; опціонні сертифікати; депозитні й ощадні сертифікати банків; векселі та інші фінансові інструменти [3].

В Україні рівень розвитку ринку цінних паперів є низьким, що відображається в позиції України за міжнародним рейтингуванням [4]. Загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) [5] впродовж січня – грудня 2023 року, становив 76,08 млрд грн та 8 млн доларів США. Порівняно з таким самим періодом 2022 року (57,45 млрд грн) загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів номінованих у гривні у відповідному періоді 2023 року збільшився на 18,63 млрд грн (табл. 1). Протягом січня - грудня 2023 року НКЦПФР зареєстровано 30 випусків акцій на суму 9,15 млрд грн. Порівняно з аналогічним періодом 2022 року обсяг зареєстрованих випусків акцій зменшився на 25,90 млрд грн.

Таблиця 1

Обсяг та кількість випусків акцій, зареєстрованих Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку протягом січня-грудня 2023 року

Період	Обсяг випуску акцій, млн грн	Кількість випусків, шт
Січень	1 255,4	1
Лютий	1 514,5	1
Березень	-	0
Квітень	59,6	3
Травень	194,6	2
Червень	130,0	1
Липень	297,5	4
Серпень	89,7	3
Вересень	3 370,6	5
Жовтень	124,1	3
Листопад	1 538,1	3
Грудень	577,6	4
Усього	9 151,7	30

Джерело: узагальнено автором за даними НКЦПФР [5]

За результатами торгів на організованих ринках капіталу протягом січня-грудня 2023 року обсяг торгів фінансовими інструментами склав 436,43 млрд грн. і порівняно з даними аналогічного періоду 2022 року збільшився майже на 275,80 млрд грн. (січень-грудень 2022 року – 160,64 млрд грн) (табл. 2).

Проаналізувавши обсяги торгів акціями та іншими фінансовими інструментами, можемо дійти до висновку, що фондовий ринок в Україні порівняно з відповідними ринками європейських країн має низький рівень розвитку, проте можна відслідкувати його позитивну динаміку у 2023 році порівняно з 2022 роком.

Таблиця 2

Обсяг торгів фінансовими інструментами на операторах організованих ринків капіталу протягом січня-грудня 2023 року, млн грн

Період	ПФТС	ПЕРСПЕКТИВА	УБ	Усього, млн
Січень	18 178,6	9 880,5	928,0	28 987,0
Лютий	14 206,8	5 593,0	1 467,3	21 267,2
Березень	21 377,9	11 653,5	1 164,4	34 195,8
Квітень	25 594,4	12 553,8	626,7	38 774,9
Травень	25 334,4	19 895,8	602,4	45 832,6
Червень	10 435,0	14 452,8	910,6	25 798,5
Липень	15 403,1	13 432,3	1 675,4	30 510,8
Серпень	19 237,6	9 573,3	1 025,7	29 836,5
Вересень	32 940,5	13 100,4	1 341,0	47 381,8
Жовтень	33 728,4	9 935,5	1 266,4	44 930,4
Листопад	32 109,4	16 684,8	852,3	49 646,5
Грудень	26 138,5	10 223,3	2 908,4	39 270,2
Усього	274 684,7	146 978,9	14 768,6	436 432,1

Джерело: узагальнено автором за даними НКЦПФР [5]

Необхідною умовою успішної євроінтеграції України та забезпечення економічного зростання є розвиток ринку цінних паперів, який надає можливість компаніям та урядам залучати капітал для фінансування різних проектів і програм розвитку, що сприяє стимулюванню економічного зростання та створенню робочих місць. Розвинений ринок цінних паперів дозволяє інвесторам розподіляти свої інвестиції між різними активами, зменшуючи тим самим ризик фінансових втрат в разі проблем у певних секторах економіки. А прозорість фінансових операцій на ринку цінних паперів знижує ризик маніпуляцій та шахрайства, що сприяє підвищенню рівня економічної безпеки держави.

Література

1. Дудчик О., Савченко А. Особливості розвитку фондового ринку України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. № 2. С. 1058–1061.
2. Пугач О. А. Світовий досвід упередження загроз економічній безпеці національної економіки. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2015. Вип. 12 (3). С. 43–46.
3. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 27 квітня 2024 р. №3480-IV. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> (дата звернення: 04.05.2024)
4. Онищенко С.В., Маслій О.А. Міжнародні індексні системи оцінки бізнессередовища в Україні. *Фінансовий простір*. 2020. №3 (39). С. 168-179.
5. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. *Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку*. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/> (дата звернення: 04.05.2024)
6. Onyshchenko S., Maslii O., Maksymenko A. Financial security hazards of Ukraine: identification and systematization. *Economics and Regions*. 2019. №2 (73). P. 72-80.